_WYDZIAŁ PEDAGOGIKI, PSYCHOLOGII I SOCJOLOGII

III Seminarium metodologiczne
Perspektywy badawcze w pedagogice dziecka

29 listopada 2016 r. na Wydziale Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego odbyło się III Seminarium metodologiczne pt. *Perspektywy badawcze w pedagogice dziecka*. Organizatorami byli: Katedra Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej oraz Studia Podyplomowe Edukacji Elementarnej i Terapii Pedagogicznej.

Przewodniczącą komitetu naukowego była prof. UZ dr hab. Marzenna Magda-Adamowicz. Natomiast w skład Komitetu Organizacyjnego weszły: dr I. Kopaczyńska, dr A. Olczak, dr M. Nyczaj-Drąg oraz mgr Klaudia Żernik.

Naczelnym celem seminarium była dyskusja nad różnorodnymi sposobami badań w pedagogice dziecka. Mając na uwadze, iż pedagogika jest nauką, w której stosuje się zarówno badania jakościowe, jak i ilościowe, istnieje niezwykła potrzeba poszerzania horyzontów badawczych. Zorganizowane spotkanie stworzyło okazję do wysłuchania zaproszonych gości oraz zabrania głosu i wymiany poglądów między pracownikami naukowymi, doktorantami oraz studentami *pedagogiki*. Istotą było ukazanie problematyki metodologicznej w szerszym zakresie i przedstawienie nowych perspektyw na prowadzenie badań. Adresatami seminarium byli przedstawiciele środowisk akademickich, którzy poprzez owe seminarium mogli zaczerpnąć cennej inspiracji do dalszych działań.

Uroczystego otwarcia seminarium dokonał dziekan Wydziału Pedagogiki, Psychologii i Socjologii - dr hab. Marek Furmanek, prof. UZ, swoim krótkim przemówieniem o istocie podejmowanego zagadnienia oraz z życzeniem owocnych obrad. Natomiast wprowadziła do tematu, a jednocześnie zaprosiła do rozpoczęcia obrad, kierownik Katedry Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej - dr hab. Marzenna Magda-Adamowicz, prof. UZ.

Wykład pt. *Wyjść poza opis. Badania interwencyjne w pedagogice dziecka* prowadziła prof. dr hab. Dorota Gołębniak z Collegium Da Vinci w Poznaniu. Jest ona kierownikiem Katedry Pedagogiki Collegium Da Vinci. Należy do Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, a także jest autorką wielu podręczników akademickich, artykułów oraz badań dotyczących współdziałania szkół z uczelniami. Podczas wykładu została wyjaśniona istota badań w działaniu, które przez autorkę wystąpienia nazwane zostały badaniami interwencyjnymi. Badania te są działaniem w społeczeństwie i pewnego rodzaju eksperymentem, który ma za zadanie rozwiązać pojawiający się w danej grupie problem. Warto wspomnieć, iż badania interwencyjne nie zatrzymują się na opisie, a wchodzą w głąb zjawiska. Opierają się na zaangażowaniu w życie i nastawienie na zmianę poprzez działania w danym zakresie, co prelegentka, w jasny i zrozumiały sposób, wyjaśniła w swoim wykładzie.

Po głównej części nastąpił czas dyskusji, zadawania prelegentce pytań oraz wymiany poglądów na temat badań w pedagogice dziecka. Profesor Gołębniak życzliwie odpowiedziała na wszystkie pytania oraz podała inne możliwości przeniesienia owych badań na grunt praktyczny.

FOT. Z WYDZIAŁU

W kolejnej części programu odbył się kilkugodzinny warsztat prowadzony przed dr Beatę Zamorską z Poznania. Jego temat brzmiał: *Badania interwencyjne jako rozwijanie praktyki przez praktyków*. W szkoleniu uczestniczyli pracownicy naukowi, doktoranci i magistranci. Warsztat został poprzedzony krótkim wprowadzeniem teoretycznym, w którym prowadząca, odwołując się do literatury skandynawskiej, pokazała w jaki sposób zmieniają się procedury badania w działaniu na przestrzeni lat. Po słowach wstępu uczestnicy podzielili się na trzy mieszane grupy, w celu budowania cennego doświadczenia i wymiany poglądów z osobami o różnym stopniu naukowym. Dr Beata Zamorska opowiedziała o swojej wizycie w Ośrodku Wychowawczym, jego funkcjonowaniu oraz zasadach tam panujących. Następnie każda z grup otrzymała tekst zawierający 3 opisy sytuacji ze szkolnej codzienności, których dr Zamorska była uczestnikiem, podczas swojej wizyty we

wspomnianym powyżej Ośrodku Wychowawczym. Do zadania członków grup należało podzielenie tekstu na odrębne wątki, które następnie zinterpretowano i przedyskutowano w grupie. Po tym dyskusja została przeniesiona na forum. Uczestnicy przedstawili swoje poglądy na dany temat i sposoby rozwiązania ukazanych sytuacji. Na podstawie modelu systemu działalności szkoły Engeströma, każda z grup tworzyła własny model przedstawionej szkoły, która została zobrazowana przez dr Zamorską przy pomocy tekstów i fotografii.

III Seminarium Metodologiczne stworzyło okazję do poszerzenia wiedzy w zakresie metod i ukazania nowych perspektyw prowadzenia badań. Warsztaty wniosły nowe spojrzenie na tematykę badań interwencyjnych w odniesieniu do praktyki, a także jej zastosowanie w pedagogice dziecka, poprzez zaangażowanie w problem i czynne w nim uczestnictwo. Warsztaty były również okazją do wymiany poglądów i otwartej dyskusji, poznania innych punktów widzenia z różnych perspektyw, oraz w odniesieniu do własnych doświadczeń.

Karolina Grzemna
Paulina Błaszczak

Zajęcia wychowawcze w SP 14 w Zielonej Górze

W minionym semestrze zimowym studenci pierwszej grupy III roku Pedagogiki Opiekuńczo-Wychowawczej i Profilaktyki, w ramach ćwiczeń z metodyki opiekuńczo-wychowawczej, prowadzili zajęcia w Szkole Podstawowej nr 14 w Zielonej Górze. Przeprowadzono w całym semestrze 14 lekcji wychowawczych w klasach IV–VI.

Podczas zajęć z dr Anną Szczęsną-Szeib na Uniwersytecie Zielonogórskim studenci dobrali się w pary, a następnie każda para losowała klasę, z którą prowadziła dwie lekcje wychowawcze. Do zadań studentów należało również skontaktowanie się z wychowawcą klasy przydzielonej danej parze, w celu uzgodnienia terminu prowadzenia zajęć.

Studenci w większości sami wybierali tematy zajęć, które dotyczyły problematyki aktualnych wyzwań wychowawczych takich jak: modyfikacje ciała (tatuaże), nowe uzależnienia (fonoholizm, siecioholizm, zdrowe żywienie. Uczniowie byli pozytywnie zaskoczeni poruszanymi zagadnieniami, z którymi nieczęsto mieli okazję spotkać się w szkole. Zajęcia prowadzone były metodą warsztatową. Niektórzy uczniowie spotkali się z taką formą zajęć po raz pierwszy. Konspekty lekcji były skonstruowane w taki sposób, aby każde dziecko brało czynny udział w zajęciach. Ćwiczenia były zarówno indywidualne jak i takie, które angażowały całą grupę. Po zakończeniu każdej lekcji uczniowie wyrażali swoją opinię dotyczącą prowadzonych przez studentów zajęć. Umieszczali na karteczkach zarówno plusy i minusy, co dla przyszłych pedagogów było cenną wskazówką. Dzięki metodzie zbierania anonimowych informacji zwrotnych prowadzący ćwiczenia wiedzieli, co najbardziej spodobało się uczniom, a z czym mieli największe trudności. Studenci mogli również wyciągnąć wnioski o popełnionych przez siebie błędach metodycznych i technicznych.

Podczas ćwiczeń z metodyki studenci mieli możliwość realizacji stworzonych przez siebie konspektów i prowadzenia lekcji ze studentami. Pomimo tego zajęcia z uczniami Szkoły Podstawowej były dla przyszłych pedagogów nie lada wyzwaniem. Studenci obawiali się, że zadania nie spodobają się uczniom, bądź nie będą oni chcieli współpracować z prowadzącymi i rówieśnikami. Obawy okazały się jednak bezpodstawne, ponieważ dzieci bardzo chętnie brały udział w zajęciach i prosiły o więcej takich lekcji.

Po zakończonych lekcjach wychowawcy klas oceniali zarówno konspekt, jak i prowadzenie zajęć. Ocena ta była niezbędna do zaliczenia ćwiczeń z metodyki opiekuńczo-wychowawczej prowadzonej przez dr Annę Szczęsną-Szeib. Zajęcia w Szkole Podstawowej nr 14, pozwoliły studentom na nabycie nowych doświadczeń, potrzebnych w przyszłej karierze pedagogicznej. Studenci dzielili się zdobytą wiedzą umiejętnościami między sobą, dzięki czemu mogli uczyć się nie tylko na własnych sukcesach i błędach, ale również na doświadczeniach pozostałych osób.

Zuzanna Kurzawska
Patrycja Węglowska

20-lecie Zielonogórskiego Oddziału PTS

13 grudnia ub.r. Zielonogórski Oddział Polskiego Towarzystwa Socjologicznego we współpracy z Instytutem Socjologii UZ zorganizował obchody jubileuszu 20-lecia swej działalności. Okolicznościowe wystąpienia wygłosili dr hab. Ewa Narkiewicz-Niedbalec, prof. UZ oraz dr hab. Jerzy Leszkowicz-Baczynski. Prelegenci, posiłkując się materiałami wizualnymi, przybliżyli zgromadzonym historię lokalnego środowiska socjologicznego oraz kulisy powstania i funkcjonowania oddziału PTS w Zielonej Górze.

Spotkanie uświetniła obecność zaproszonego gościa, którym był prof. dr hab. Andrzej Sakson (Instytut Zachodni). Swoim wystąpieniem wpisał się on w tematykę transgraniczności, która jest swoistą lokalną specjalnością środowiska zielonogórskich socjologów i przybliżył zebranym zagadnienie tożsamości współczesnych mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego. Spotkanie zakończyła dyskusja.

Artur Kinal

STREFA DIALOGU NA TEMAT POLITYKI SPOŁECZNEJ
Seminarium Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP

W ostatnich miesiącach dojmująco odczuwamy w Polsce brak autentycznej debaty. Sfera publiczna uległa mocnemu zawężeniu. Triumfuje logika konfrontacji i polaryzacji. Seminarium Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP, w którym uczestniczyłem jako przedstawiciel Pracowni Sieci Społecznych UZ, okazało się pod tym względem spotkaniem wyjątkowym.

8 lutego 2017 r. w Pałacu Prezydenckim przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie zostało zorganizowane seminarium „Monitoring pierwszych skutków społecznych Programu Rodzina 500 plus”. Oprócz gospodarza, Prezyden-

ta Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzeja Dudy oraz Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Elżbiety Rafalskiej, w spotkaniu wzięło udział kilkadziesiąt osób, reprezentujących głównie ośrodki akademickie, ale także samorządy i organizacje obywatelskie. Organizatorem i moderatorem spotkania był profesor Marek Rymsza, koordynator sekcji Narodowej Rady Rozwoju zajmującej się polityką społeczną i rodziną.

Biorąc pod uwagę niesprzyjający klimat polityczny oraz kontrowersyjny temat, za sukces organizatora seminarium należy uznać zgodę wszystkich zaproszonych ekspertów na udział w spotkaniu. Uczestnikom udało się stworzyć sytuację, którą badaczka kontrowersji wokół islamu w Europie, Nilüfer Gőle, nazywa „eksperymentalną przestrzenią publiczną". Doszło do spotkania osób, które reprezentują różne punkty widzenia, ale poszukują wspólnych rozwiązań, pomimo istotnych różnic opcji politycznych i stanowisk teoretycznych.

Temat, z punktu widzenia polityki społecznej bardzo ważny, a z badawczego punktu widzenia, intrygujący. Mamy bowiem do czynienia z rodzajem eksperymentu społecznego na dużą skalę. Jakie skutki wywoła transfer w wysokości 17 miliardów złotych, przekazanych w ciągu dziewięciu miesięcy do dyspozycji dużej części polskich rodzin, w większości bez kryterium dochodowego? (w roku 2017 będą to 23 miliardy złotych). Pytania postawione we wprowadzeniu przez organizatora i moderatora, prof. Marka Rymszę, wyznaczają, moim zdaniem, kierunki poszukiwań badawczych i praktycznych na najbliższe lata: (1) W jaki sposób rodzice podejmują decyzje? (wydatki inwestycyjne a wydatki konsumpcyjne) (2) Jaka jest skala i kierunki transferów pieniędzy uzyskanych przez rodziny? (3) W jaki sposób (jakimi innymi programami) należy „obudować" Program Rodzina 500 plus?

Podczas seminarium przedstawiono kilka krótkich referatów i sporo czasu poświęcono na dyskusję. Uczestnicy zgodnie uznali, że po dziewięciu miesiącach od wprowadzenia programu, można raczej mówić o sygnałach możliwych zmian niż o rzeczywistych efektach. Minister Elżbieta Rafalska wyodrębniła trzy obszary analiz dotyczących ewentualnych zmian: pomoc społeczna, konsumpcja i rynek pracy. W odniesieniu do pierwszego z nich odnotowała, między innymi, sygnały o zmniejszeniu liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej i zmniejszeniu liczby dzieci korzystających z dożywiania. Dostrzegła również wzrost liczby kandydatów do prowadzenia pieczy zastępczej. Ministerstwo, na razie nie odnotowuje spadku aktywności zawodowej kobiet.

Profesor Ryszard Szarfenberg (Instytut Polityki Społecznej UW), na podstawie niepełnych jeszcze danych, odnotował efekt w postaci redukcji ubóstwa wśród dzieci. W przypadku ubóstwa skrajnego w grę może wchodzić zmniejszenie w granicach 77-94 proc. Potwierdzenie tych danych oznaczałoby poważny sukces programu.

Referat prof. Ireny E. Kotowskiej (Instytut Statystyki i Demografii SGH) dotyczył aspektów demograficznych. Autorka podkreśliła, że ustalenie, który instrument polityki społecznej (a jest ich wiele) oddziałuje na decyzje prokreacyjne, jest trudne. Trudno jest też mówić o prokreacyjnych efektach programu po dziewięciu miesiącach od jego wprowadzenia. Dotychczasowe tendencje utrzymują się bez zmian. Następuje dalsze opóźnianie pierwszych urodzeń, spada udział urodzeń pierwszych, rośnie liczba urodzeń przez matki z wykształceniem wyższym, a spada wśród matek z wykształceniem zasadniczym. Profesor Kotowska zasygnalizowała lekką tendencję spadkową w zakresie aktywności zawodowej kobiet, wzrost liczby kobiet biernych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem. Analizy statystyczne wskazują, że kobiety, które mają pracę chętniej decydują się na posiadanie dzieci.

Treść omówionych wyżej oraz pozostałych referatów, a także głosów w dyskusji, układa się w dość spójną całość, którą można przedstawić w kilku punktach: (1) Niezbędne jest stworzenie narzędzi monitoringu i pogłębiona analiza skutków społecznych, ekonomicznych i demograficznych programu. (2) Należy dążyć do koordynacji pomocy społecznej, która jest obecnie regulowana przez siedem ustaw (referat prof. Barbary Kromolickiej) oraz regulacja systemu transferów, w tym ograniczanie liczby świadczeń (referat prof. Marka Kośnego). (3) Istnieje potrzeba rozwoju usług społecznych na rzecz rodziny, ukierunkowanych na wyrównanie szans, obejmujących zarówno rodziny pełne jak i inne podtypy rodzin (referat prof. Ewy Leś).

Podczas seminarium nie brakowało wątków polemicznych. Polemizowano także z obecnym przez dużą część seminarium prezydentem. Wskazywano, między innymi na sprzeczności, które występują w programie. Profesor Elżbieta Kryńska uznaje, że wsparcie powinno być bardziej ukierunkowane. W obecnym kształcie programu nie trafia tam, gdzie trzeba. Uboga, samotna matka z jednym dzieckiem – podkreślał jeden z uczestników - nie zostaje objęta wsparciem, na które mogą liczyć osoby bogate, posiadające więcej niż jedno dziecko. Profesor Marek Kośny (UE we Wrocławiu) przedstawił analizy, w świetle których rodziny, w których jedno z rodziców pracuje i zarabia ok. 2000 zł miesięcznie mogą liczyć na taki sam transfer pieniędzy jak rodziny, w których nikt nie pracuje. System w tym kształcie może więc działać demotywująco, zniechęcać do podejmowania pracy zawodowej.

Przedstawiciele Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyjaśniali, że każda komplikacja systemu, na przykład wprowadzenie dodatkowych kryteriów dochodowych, zwiększa jego koszty. Do końca marca bieżącego roku zostanie zakończona wstępna ocena programu i wtedy zostanie podjęta decyzja o ewentualnych korektach. Minister Elżbieta Rafalska obiecała uwzględnienie uwag przedstawionych podczas omawianego seminarium.

Program Rodzina 500 plus wywołuje kontrowersje. Trudno być jego entuzjastą, biorąc pod uwagę kontekst polityczny, w którym jest wprowadzany i realizowany. Wiele jednak wskazuje na to, że stanie się trwałym elementem polityki społecznej państwa, nawet po ewentualnej zmianie władzy po wyborach w 2019 r. Warto więc potraktować go jako pole współpracy ponad podziałami, chociażby ze względu na palącą potrzebę walki z ubóstwem i wyrównywania szans życiowych. Ewentualne korekty, udoskonalenia i uzupełnienia staną się bardziej prawdopodobne, jeśli uda się podjąć współpracę uwolnioną od trującego wpływu bieżącej walki politycznej. Omawiane seminarium należy uznać za dobry krok w tym kierunku.

Mariusz Kwiatkowski
Instytut Socjologii
Pracownia Sieci Społecznych